

taringa, a whakarorea ana ko te awangawanga o nga tangata e hiahia ki te noho i te whenua me te mohio nana ake.

Otira, e kore e tatu i te hanga kau i nga tikanga mo nga Rahui. I to maua whakaaro me whakamau tenei mahi, te mahi i nga whenua katoa o te Karauna i waenganui o Hangatahau awa me Waingongoro, i te ara e kore ai e puta mai nga raruraru hou, a hei whakanoho i nga tangata ki runga ki te whenua. Kahore e ahei te Koroni te waiho, i runga i nga raruraru kua puta nei, a i te mau-mau moni, ma te Rana Poati o Taranaki e mahi i tana e hiahia ai. Tae ki tenei wa kua waiho te Poati i a ia hei mahi i nga mea e toonoa ana e te Kawanatanga: Otira, ehara tenei i te ture a ki te puta tetahi whakaaro ke, era pea e puta etahi kino rawa o roto. Inahoki, i te kianga a te Parani ki te Poati kia panuitia te hoko o Waimate Mania, whakarongo tonu; a i tona kianga kia whakakorea, whakakore tonu. Otira, kahore i paingia e ratou, a kahore i paingia e ratou, a kahore te Poati i whakaae ki te whakaputa i tetahi kupu whakaahe i te Kawanatanga i runga i te tikanga. Kahore o ratou mana ki te whakatika ki te whakakore "i tenei mahi o te Kawanatanga mo te katoa." Era i pehea me i ki ratou kaua e whakakorea te hoko.

Kahore maua e kite i te tika o te whakaahe i te Paremete mo te tango atu ano ki aia te mana whakariterite o tenei wahi o te whenua o te Karauna. Kua nui noa atu nga moni kua pau (a era ano e pau etahi), hei whakarite mo nga mahi i puta i muri roa mai i te whakaputanga o nga ture. Te Ture whenua me te Ture Whakahaere i nga tikanga moni, a kahore i mohiotia e te tangata i taua wa. Ma te Koroni ranei e rapu i tenei, nga moni hei whakatuturu i te Rongomau, a ina mutu nga raruraru i runga i ona moni nui, nga moni e puta mai ana i roto; a ko te whakariterite i te noho o te tangata me waiho ki te Rana Poati o te kianga? He mea taimaha enei, a e mea ana maua heoi ano ta maua mahi ko te whakaatu ki a koe, e Te Kawana, me te whakaaro era rapua he tikanga mona i te wahi tika. A tenei ano, ko te Ture Whenua o Taranaki o tetahi taha, he raina kau e rere tika ana ki uta, timata i te awa o Patea, a ko te Ture Whenua o Poneke kei tetahi taha. E kaha ana ta maua ki, i runga i nga tikanga mo te whakariterite, ko te whenua o waenganui o taua raina me te awa o Waitotara, me tango atu ki waho o te Ture whenua o Poneke, a me tuku atu kia kotahi te ture. A ma te peheatanga ma tena te tikanga ki te whenua riro i te rau o te patu i te Takutai tae ki Hangatahau awa.

III. NGA MAHI HEI MAHINGA MA TE PAREMETE.

Me te mea he mahi whakakore tenei i runga i te raruraru hei whakakore i te tikanga o te whakamahinga a Te Paremete. Otira, ko te pono tenei, he mea ngawari i te timatanga, a inaianei kua whiwhiwhiwhi noa i te tohe roa, i te whakakore haere i nga ture, a inaianei mau mau te whakaaro era e oti i runga i te hanga i tetahi ture hou. E mohio ana maua, e kore e ahei te hanga i tetahi ture e tika ai te mahi o nga mea katoa; oti rawa te ture, ka kitea kua tukua ki roto ki taua ture nga mea kahore i hiahia, a me te kape ki waho nga tikanga pai hei mahi. Kahore e ahei te aha, engari kia nui te whakamana i te Kawanatanga hei mahi.

Na konei i korero ai maua i nga korero iti. Era i pai rawa kia maua ki te tuku kau atu i a maua whakaaro, me te mahara e kore e whakakorea mai, a kua ngawari te mahi mau, e Te Kawana. I whakaaro maua, ko te mea tika ko te taki haere i te nui haere o tenei raruraru, a ki te whakanui i nga korero hei whakatika i tenei mea puta kotahi mai, a ko te mea tika, ko te whakaatu marire i nga raina nui hei ara haere kia mohiotia ai te nui o te mea hei whakaritenga ma tatou; a ka waiho ki te Kawanatanga te whakaaro. A, inaianei kei te kawekawe haere noa tenei mea. No aoake nei i tukua atu ai ta maua Korero Tuarua, a kua puta ohore mai tetahi mahi hou o tenei raruraru—tetahi tikanga kahore rawa i kitea i mua—e tuku atu nei a Te Whiti i ona tangata i ia ra i ia ra kia hopukina hei herehere, me te kore rawa ratou e aha mai, a kahore rawa ratou i ahua riri mai. Tenei tetahi waea e rua nga ra o te tuhinga "Katahi ka oti taku korero roa ki tetahi Maori o Parihaka: e ki ana a ia, e hoki ana a ia ki Parihaka, kia hopukia a ia i te taiepa ina oti ona ake mahi. Ko nga kupu a Te Whiti me haere katoa nga tangata o Parihaka ki te taiepa kia hopukia, ko raua ko Tohu me noho ki te tiaki i nga wahine i nga tamariki: a kahore nga Pakeha i mohio noa ki nga mahi a Te Whiti." Kua rangona ranei te penei i mua? E kore rawa e kaha nga ture o te Paremete ki te mahi i tenei tu mea.

Kahore i kiia ma te Komihana te mana ki te whakariterite nga kereme, a e whakaputa karauna karaati i runga i tona tikanga ake. He maha no nga mahi e tau ana ki runga ki te mahi Kawanatanga. Engari ko te mea tika rawa, me waiho ki nga Minita te mahi whakatuturu, a ka whakahoki kupu ki te Paremete mo ta ratou i mahi ai. Inahoki te whenua (62,000 eka), i whakahokia e Ta Hori Kerei he mea he rawa te tuku atu i nga karauna karaati ki te mea ka waiho amuri nga tangata i hoatu ai te whenua hei hoa whawhai mo tatou. Ehara i te mea ko te ture te mea e matea ana, kahore engari ko te whakariterite. Ka ki tonu atu maua inaianei, mau mau tatari noa kia ata whakaae mai nga hoa o Te Whiti, he maha nga tangata Maori kua piri mai kia tatou, a ka nui haere i ia ra. I ki atu maua ki a koe, e Te Kawana ko tetahi o nga mahi tuatahi mau, ko tenei. Ko te mahi e mahia e koe me mahi i runga i te mana o te Karauna; a e pena ana ona mana inaianei. Ko te mea tika rawa ko te whakatakoto i nga raina ki te whenua: I kiia e kore e tukua kia ruritia nga Rahui Hono; otira, i tapahia nga raina, a he raina whanui, ma roto anohoki i te ngaherehere, a kua tata te ruri ano o te Mania te oti. Ki te mahia mariretia ki te maro haere i nga wahi katoa, e kore e rahi ake te raruraru i puta i Waitara i te raruraru kua puta i te Mania.

Ko nga tikanga o muri nei nga tikanga e tohutohu atu ana maua me whakarite, me whakamana i runga i te nui o te Tikanga:—

1. Me whakarite nga whakatau a te Kooti, a te Kawauatanga.
2. Me whakariterite nga ahua o nga Rahui.
3. Me ruri nga rohe o waho me nga rohe o nga Hapu ki nga Rahui.
4. Me tuku he karauna karaati i runga i te tikanga Tarati ma nga Iwi, ki nga Hapu iti a ki nga tangata takitahi.
5. Wehewehea nga Rahui ma ia tangata ina whakaae nga Rangatira me nga tangata.
6. Tukua rawatia atu te mana o te whenua i kiia nei e Ta Hori Kerei kia whakahokia.

Otira i runga i te tikanga o te Rongomau.